

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

S. Avrel. Avgvstini Confessionvm Libri X

Augustinus, Aurelius

Coloniae, 1646

Liber I. Constitetur vitia infantiae ac pueritiæ suæ, & pro utriusque ætatis beneficiis Deo gratias agit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10120

S. AVR. AVGVSTINI

CONFSSIONVM
LIBRI DECEM.

LIBER I.

Confitetur vitia Infantia ac Pueri-
tia suæ, & pro utriusque ætatis
beneficiis Deo gratias agit.

C A P. I.

*Homo à Deo excitatur, ut laudet Deum
finem suum, quem quarendo invocat, &
invocando laudat.*

I. **M**agnus es Domine, & lauda-
bilis valde; magna virtus tua,
& sapientia tuæ non est nume-
rus. Et laudare te vult ho-
mo aliqua portio creatu-
ræ tuæ; & homo circum-

Pfal. 144.

3.
Pfal. 146.

5.

ferens mortalitatem suam, circumferens
a testimonium peccati sui, & b testimoni-
um, quia *superbis Deus resistis*; & tamen lauda-
re te vult homo, aliqua portio creaturæ tuæ.
Tu excitas, ut laudare te delectet; quia feci-
sti nos ad te; & inquietum est cor nostrum,
donec requiescat in te. Da mihi Domine
scire & intelligere, utrum sit c prius, invo-
care te, an laudare te: & si scire te prius sit,
an invocare te.

Iac. 4. 6.

2. Sed, quis te invocat, nesciens te? aliud

A

enim

enim pro alio potest invocare, nesciens te.
 Rom. 10. An potius invocaris, ut sciaris? *Quomodo*
 14. autem invocabunt, in quem non crediderunt? aut
 Psal. 21. quomodo credent, sine prædicante? & lau
 27. dabunt Dominum, qui requirunt eum? Quærentes
 enim, invenient eum, & invenientes lauda
 bunt eum. Quæram te Domine, invocan
 te; & invocem te credens in te; prædicatu
 es enim nobis. *d* Invocat te Domine fide
 mea, quam dedisti mihi; quam inspirasti
 mihi, per humanitatem Filii tui, per mini
 sterium prædicatoris tui.

N O T Æ.

- a *Testimonium peccati*) id est concupiscentiam, sive
 Rom. 7. legem membrorum captivantem nos in lege peccati, quæ
 23. testatur nos esse filios Adæ & natos in peccato
 originali, cujus effectus est rebellio carnis & sensu
 suum contra spiritum.
- b *Testimonium, quia superbis resistis*) intelligit idem
 S. Th. peccatum originale ejusque effectus miserabiles
 1. 2. q. 85. ignorantiam, concupiscentiam, infirmitatem,
 2. 3. malitiam, item mala corporis, mortem, mor
 bos, famem, sitim, frigus, æstum, &c. quæ om
 nia testimonium dicunt nos esse filios Adæ &
 Evæ, qui peccaverunt superbe violando præ
 ceptum Dei, & appetendo ejus similitudinem, quan
 tum ad scientiam boni & mali, quam serpens promisit,
 sed non præstitit, qua superbia nos præcipitarunt
 S. Thom. in has miseras, ob quas suspiramus in hac la
 1. 1. q. 89. chrymarum valle.
 2. 3. ad 2.
 & 22. q.
 163. a 2.
- c *Prius invocare te, an laudare te*) Invocare & lau
 dare ordinem non habent, sed mutuo permiscen
 scuntur. Scire autem Deum per lumen naturæ,
 aut fidei, prius est quam invocare. Invocans
 enim aliquid desiderat, desiderium autem sup
 ponit cognitionem. Invocatur ergo Deus cogni
 tus imperfecte, ut cognoscatur perfectius per
 lumen fidei, scientiæ, contemplationis, & ut
 ametur perfectius.
- d *Invocat te Domine fides mea*) dicitur fides invo
 care & impetrare, quia monstrat Deum, qui
 104

rogandus est, & ea quæ petenda sunt, & nostras necessitates, quæ movent ad orandum.

V S V S.

1. Ponit ob oculos Finem ultimum, qui est Deus. Primum hoc est principium vitæ Christianæ: *Fecisti nos ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.* Imitatus est S. Augustinum S. Ignatius, qui idem Exercitiorum suorum Fundamentum posuit: *Creatus est homo ad hunc finem, ut Dominum Deum suum laudet ac reveretur, eique serviens tandem salvus fiat.* In Fund. lib. Exec.
2. Incitat ad odium peccati, præcipue Superbiæ. Quot mala hujus vitæ sunt, tot sunt testimonia Deum esse hostem & vindicem peccati, præcipue Superbiæ: humiliemur itaque & fugiamus peccatum, cujus malitia tot testibus convicta est, quot sunt dolores nostri & suspiria.
3. Admonemur, ut per Orationem petamus à Deo gratiam, finem nostrum consequendi, quia sine Deo ad Deum pervenire non possumus. Hinc S. Aug. stabilito fine hominis, mox de invocando Deo, sive orando differit.

C A P. II.

Invocamus Deum, ut veniat in nos, et si secundum esse suum sit in omnibus, & omnia in ipso.

1. **E**T quomodo invocabo Deum meum, Deum & Dominum meum? Quoniam utique *a* in me ipsum eum vocabo, cum invocabo eum. Et quis locus est in me, quò veniat in me Deus meus? quo Deus veniat in me, Deus qui fecit cælum & terram? Itane Domine Deus meus, est quicquam in me, quod capiat te? An vero cælum & terra, quæ fecisti, & in quibus me fecisti, capiunt te?

2. An quia sine te non esset, quicquid est: fit, ut quicquid est, capiat te? Quoniam itaque

itaque & ego sum, quid peto, ut venias in me, qui non essem, nisi esses in me? Non enim ego jam in inferis, & tamen etiam ibi es; nam, etsi *descendero in infernum, ades*. Non ergo essem Deus meus, *b* non omnino essem, nisi esses in me. An potius non essem, nisi essem in te: *ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia?* Etiam sic Domine, etiam sic. Quò te invoco, cum in te sim? Aut unde venias in me? Quo enim recedam extra cælum & terram, ut inde in me veniat Deus meus, qui dixit: *Cælum & terram ego impleo?*

Psal. 138.
3.

Rom. 11.
36.

Ier. 23.
24.

N O T Æ.

- a *In meipsum eum vocabo*) Invocare utrumque significat, & implorare alicujus opem, & illum intro vocare. In orando Deo utrumque conjungitur, hoc enim ipso quia illum imploramus, simul vocamus intro, ut veniat in cor nostrum per suam gratiam.
- b *Non omnino essem, ni esses in me*) ex ipsa Dei immensitate recte sequitur, Deum esse in omnibus creaturis suis; adeoque esse merum nihil, quicquid non est in Deo; velut pisciculus in immenso mari, & in quocunque non est Deus, velut mare penetrans pisciculum.

C A P. III.

Deus continendo omnia implet omnia, totus ubique præsens in omnibus creaturis.

1. a **C** Apiunt ergone te cælum & terræ, quoniam tu imples, ea? An imples & restat, quoniam non te capiunt? Et quo refundis, quicquid impleto cælo & terra restat ex te? Annon opus habes, ut à quoquam continearis, qui contines omnia: quoniam *b* quæ imples, continendo imples? Non enim vasa; quæ te ple-
na

na sunt, stabilem te faciunt: quia etsi frangantur, non effunderis. Et cum effunderis super nos, non tu jaces, sed erigis nos: nec tu dissiparis, sed colligis nos.

2. Sed qui imples omnia, te toto imples omnia? An quia non possunt te totum capere omnia, partem tui capiunt, & eandem partem simul omnia capiunt? An singulas singula, & majores majora, minores minorum capiunt? Ergo est aliqua pars tua major, aliqua minor? An ubique totus es, & res nulla te totum capit?

NOTÆ.

- a *Capiunt ergone te Cælum & terra*) non solum totus mundus, sed quævis creatura usque ad minimum pulvisculum & atomum capit Deum totum, ita ut non plus substantiæ divinæ sit præsens in corpore Elephanti, quam muscæ, quia Deus est Spiritus indivisibilis, carens partibus, non mole, sed virtute magnus. Nec cælum, nec terra, nec ulla creatura capiunt, sive circumscribunt Deum, quia sic est totus in singulis, ut sit totus in omnibus, & si infiniti mundi essent, millecuplo majores, eo quoque immensitatem suam extenderet.
- b *Qua imples continendo imples*) id est conservando, sustentando, dando vim ac robur, cum contra res contentæ à vasis soleant conservari ac stabiliri, ne diffluant, ut apparet in vino, aqua, aliisque liquoribus.

VSVS CAP. II. ET III.

Pro memoria præsentis divinæ excitanda ista servient. Si enim Deus in me, & ego in Deo; si nihil est in cælo & in terra, quod non implet Deus, aut injuria est, aut negligentia, oblivisci Dei ubique præsentis, eumque non revereri ubique justum, & non amare ubique bonum.

CAP. IV.

Plurimorum attributorum divinatorum enumeratione immensam Dei bonitatem ob oculos ponit.

Psal. 17.
32.

1. **Q**uid es ergo, Deus meus? Quid rogo, nisi Dominus Deus? Quis enim Deus, prater Dominum? aut quis Deus, prater Deum nostrum? Summe, optime, potentissime, omnipotentissime, misericordissime & iustissime, a secretissime, & presentissime; pulcherrime & fortissime; stabilis & incomprehensibilis; immutabilis, mutans omnia; b nunquam novus, nunquam vetus; c innovans omnia, & in vetustatem perducens superbos, & nesciunt; d semper agens, semper quietus; colligens, & non egens; portans, & implens, & protegens; creans, & nutriens, & perficiens, quarens cum nihil desit tibi.

2. Amas, nec æstuas, zelas, & securus es, pœnitet te, & non doles, irasceris, & tranquillus es, opera mutas, nec mutas consilium, e recipis quod invenis, & nunquam amittis, nunquam inops, & gaudes lucris, nunquam avarus, & usuras exigis, f supererogatur tibi, ut debeas, & quis habet quicquam non tuum? reddis debita, nulli debens, donas debita, nihil perdens. Et quid dicimus, Deus meus, vita mea, dulcedo mea sancta? Aut quid dicit aliquis, cum de te dicit? Et vix tacentibus de te, quoniam loquaces, muti sunt.

NOTÆ.

- a *Secretissime*) propter occultam & ignotam oculis divinitatem, & *presentissime*) propter immensitatem, de qua ante.
- b *Nunquam novus*) per inceptionem, (*nunquam vetus*) per senectutem & vigoris amissionem.
- c *Innovans omnia*) per creationem, conservationem, gratiam (& *in vetustatem perducens superbos*) auferendo illud de quo superbiunt, & reddendo contemptibiles propter ipsam superbiam, (& *nesciunt*) non advertunt.
- d *Semper agens*) res producendo, conservando, perficiendo, (*semper quietus*) absque perturbatione, fatigatione, distractione Quo modo sequentia quoque intellige; est enim in Deo Zelus, Amor, Ira, absque perturbatione, per simplicem actum voluntatis.
- e *Recipis quod invenis &c.*) explicat S.D. his & sequentibus verbis amorem, quo Deus nostras quærit animas, & nostra remuneratur opera, non egens bonorum nostrorum, idque per metaphoras à studio divitiarum desumptas.
- f *Supererogatur tibi, ut debeas*) supererogare est aliquid ultra debitum dare. Vnde Theologi vocant opera supererogationis, quæ non sunt præcepta, nec debita ex obligatione; cum tamen & ipsa fiant auxilio gratiæ, hinc Deus illa remunerans, dona sua coronat.

CAP. V.

Salutis desiderio Deum invocat, ut per gratiam veniat in domum anima sua, eamque mundet.

I. **Q** Vis mihi dabit, acquiescere in te? Quis mihi dabit, ut venias in cor meum, & inebries illud; ut obliviscar mala mea, & unum bonum meum amplectar te? Quid mihi es? Miserere, ut loquar. Quid tibi sum ipse, ut amari te jubeas à me, & ni-

si faciam, irasceris mihi, & mineris ingentes miseras? Parva ne ipsa est, si non amem te? Hei mihi: Dic mihi per miserationes tuas, Domine Deus meus, quid sis mihi. *Dic anima mea: Salus tua ego sum.* Sic dic, ut audiam. Ecce aures cordis mei ante te Domine, aperi eas, & *dic anima mea: Salus tua ego sum.* Curram post vocem hanc, & apprehendam te. Noli abscondere à me faciem tuam: moriar, ne moriar, ut eam videam.

2. Angusta est domus animæ meæ, quò venias ad eam, dilatetur abs te. Ruinosa est, refice eam. Habet, quæ offendant oculos tuos, fateor, & scio. Sed quis mundabit eam? Aut cui alteri, præter te, clamabo? *Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce servo tuo.* Credo, propter quod & loquor, Domine tu scis. Nonne tibi prolocutus sum aduersum me delicta mea, Deus meus, & tu dimisisti impietatem cordis mei? Non iudicio contendo tecum, qui veritas es: & ego nolo fallere meipsum, ne mentiatur iniquitas mea sibi. Non ergo iudicio contendo tecum: quia si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit?

V S V S C A P. I V. E T V.

1. Ad amorem Dei ac fervorem in studio pietatis conducit, illa divinorum attributorum conglobatio; ne pœniteat nos esse creatos ad gloriam tam boni Domini, cui nullus alius potest, comparari, & ut pudeat negligentia, qua in obsequiis immensæ bonitatis sumus tam mali ac tepidi.
2. Humilitas poterit colligere oppositas suas miseras & imperfectiones, quæ pugnant cum his attributis.
3. Cap. V I continet utilissimam precationem tempore tepiditatis; certe nisi Deus habitet in domo cordis nostri, nos non habitabimus in domino Æternitatis beatæ.

C A P.

CAP. VI.

Agnoscit Deum immutabilem & aeternum conditorem suum, eumque laudat de infantia & beneficio lactis, motusque infantiles explicat.

1. **S**ed tamen sine me loqui apud misericordiam tuam, me terram & cinerem. Sine me tamen loqui, quoniam ecce misericordia tua est: non homo irrisor meus, cui loquor. *a* Et tu fortasse irrides me, sed conversus misereberis mei. Quid enim est, quod volo dicere, Domine Deus meus, nisi quia nescio, unde venerim huc, in istam dicam mortalem vitam, an mortem vitalem, nescio? & susceperunt me consolationes miserationum tuarum, sicut audivi à parentibus carnis meæ, ex qua & in qua formasti me in tempore; non enim ego memini. Exceperunt ergo me consolationes lactis humani. Nec mater mea, vel nutrices meæ, sibi ubera implebant; sed tu Domine mihi dabas per eas alimentum infantia, secundum institutionem tuam, & divitias *b* usq; ad fundum rerum dispositas. Tu etiam mihi dabas nolle amplius, quam dabas, & nutrientibus me, velle mihi dare, quod eis dabas. Dare enim mihi per ordinatum affectum volebant, quo ex te abundabant. *c* Nam bonum erat eis, bonum meum ex eis, quod non ex eis, sed per eas erat. Ex te quippe, bona omnia, Deus, & ex Deo meo, salus mihi universa. Quod animadverti postmodum, clamante te mihi per hæc

A 5

ipsa,

ipsa, quæ tribuis intus & foris. Nam tunc fugere noram, & acquiescere delectationibus, flere autem offensiones carnis meæ, nihil amplius. Post hæc & ridere cœpi, dormiens primo, deinde vigilans. Hoc enim de me mihi indicatum est, & credidi, quoniam sic videmus & alios infantes; nam ista mea non memini.

2. Et ecce paulatim sentiebam, ubi essem, & voluntates meas volebam ostendere eis, per quos implerentur; & non poteram, quia illæ intus erant, foris autem illi, nec ullo suo sensu valebant introire in animam meam. Itaque jactabam membra & voces, signa similia voluntatibus meis, pauca quæ poteram, qualia poteram, non enim erant verisimilia. Et cum mihi non obtemperabatur, vel non intellecto, vel ne obesset, indignabar non subditis majoribus, & liberis non servientibus, & me de illis flendo vindicabam. Tales esse infantes didici, quos discere potui, & me talem fuisse magis mihi ipsi indicaverunt, non scientes, quam scientes nutritores mei. Et ecce, infantia mea olim mortua est, & ego vivo. Tu autem Domine, qui & semper vivis, & nihil moritur in te: quoniam ante primordia seculorum, & ante omne, quod vel ante dici potest, tu es, & Deus es, Dominusque omnium, quæ creasti. Et apud te rerum omnium instabilium stant causæ: & rerum omnium mutabilium immutabiles manent origines: & omnium irrationabilium & temporalium sempiternæ vivunt rationes. Dic mihi supplici tuo Deus, & misericors misero tuo, dic mihi, utrum alicui
jam

jam ætati meæ mortuæ successerit infantia mea, an illa est, quam egi intra viscera matris meæ? Nam & de illa mihi non nihil indicatū est, & prægnantes ipse vidi feminas.

3. Quid etiam, ante hanc dulcedo mea, Deus meus? Fui ne alicubi, aut aliquis? Nam quis mihi dicat ista, non habeo, nec pater nec mater potuerunt, nec aliorum experimentum, nec memoria mea. An irrides me ista quærentem te, qui de hoc, quod novi, laudari te à me jubes, & confiteri me tibi? Confiteor tibi Domine cæli & terræ, laudem dicens tibi de primordiis & infantia mea, quæ non memini, & dedisti ea homini, ex aliis de se conijcere, & auctoritatibus etiam muliercularum, multa de se credere. Eram enim, & vivebam etiam tunc; & signa, quibus sensa mea nota aliis facerem, jam in fine infantia quærebam. Vnde hoc tale animal, nisi abs te Domine? An quisquam se faciendi erit artifex? Aut ulla vena trahitur aliunde, qua esse & vivere currat in nos: præterquam quod tu facis nos Domine, cui esse & vivere, non aliud atque aliud est: quia summe esse, atque summe vivere, idipsum es? Summus enim es, & non mutaris; g neque peragitur in te hodiernus dies, & tamen in te peragitur. quia in te sunt & ista omnia. Non enim haberent vias transeundi, nisi contineres ea. Et quoniam *anni tui non deficient, anni tui hodiernus dies.* Et quam multi jam dies nostri & patrum nostrorum, per hodiernum tuum transierunt; & ex illo acceperunt modos, & utcunque extiterunt: & transibunt adhuc alii, & accipient, & ut-

Psal. 102,
28.

Pfal. 101.
28. cunque existent. *Tu autem idem ipse es; & omnia crastina atque ultra, omnia hesterna & retro, hodie facies, hodie fecisti. Quid ad me? Si quis non intelligit, gaudeat & ipse, dicens: Quid est hoc? Gaudeat etiam sic, & amet non inveniendo invenire potius, quam inveniendo non invenire te.*

N O T A.

- V. S. D. in
Pfal. 2. a *Et tu fortasse irrides me*) irrisio Dei est vis divinæ sapientiæ, qua Deus nostram vilitatem, vanitatem, ignorantiam cognoscit, & tantæ æstimat, quanti est. Dicitur risus, quia rerum ludicrarum & inanium, v. g. pumilionum, felium, murium pugnantium aspectus risum in nobis excitat, & talia sunt omnia humana in oculis divinis.
- b *Vsq̄ue ad fundum rerum*) id est postremam & infimam creaturam, quæ sit veluti fundum universi; in omnibus enim, etiam minimis, sapientiam & divitias potentia suæ magnus Deus ostendit.
- 2 Maccha.
c. 7. 22. c *Nam bonum erat eis bonum meum ex eis &c.*) dum lacte suo filios nutriunt matres, seipsas nimia ejus copia liberant, (*Quod non ex eis, sed per eas erat*) supra quoque dixit, Deum implevisse ubera, quia etsi naturali facultate feminæ lac gignant, id tamen naturaliter, non libere faciunt, nec cognoscunt, quod faciunt. Quo pacto mater Macchabeorum dixit: *Nescio qualiter in utero meo apparuistis, neque enim ego spiritum & animam donavi vobis & vitam, & singulorum membra non ego ipsa compegi, &c.*
- L. 7 de
hist. anim.
cap. 10. d *Dormiens primo, deinde vigilans*) Aristoteles consentit, qui dicit infantes primis 40 diebus majorem partem dormire, neque ridere, neque lacrymari, dum vigilant: quamvis in somno utrumque faciant. Cum vero Sapiens dicit: *primam vocem emisi plorans*, non de lacrymis, sed de vagitu accipiendus est teste Lorino.
- Sap. 8.
vers. 3. e *Apud te rerum omnium instabilium stant causa, &c.*) Rerum mortalium & corruptibilium in se causa est varia, ortus incertus, conditio caduca. In divina

vina vero Sapientia hæc omnia, tanquam in exemplari infallibili, perfecte sunt disposita absque ullo errore: & in divinæ Voluntatis decreto immutabiliter definitum est, quomodo, quando, ubi singula fieri debeant. Quare etsi res corruptibiles in se durare diu non possint, in exemplari tamen & decreto divino immortaliter vivunt, quia Sapientia & voluntas Dei, idem est, quod Deus. Ad hunc fere modum flumen stat immobile in picta imagine, & amicus mortuus vivit in amici memoria.

f. *Aut ulla vena trahitur aliunde*) ut omnia corporis membra venas & sanguinem trahunt à corde, quod esse principium venarum & sanguinis censuit Aristoteles, ita S. D. hac metaphora admonet, in nos omnem essentiam ac vitam derivari à Deo, qui est veluti cor totius universi, omnia creaturis impertiens, nihil ab illis accipiens.

De partib.
animal. 1.
3. c. 4. &
de respi-
ra, c. 8.

g. *Neque peragitur in te hodiernus dies*) Æternus Deus producit tempora, nec vicissitudine temporum mutatur ut homo, qui alius est heri, alius hodie, identidem aliquid amittens, vel acquirens, vel mutans. Est ergo æternitas Dei instar firmissimæ rupis, quæ flumen ingens profundit, nec tamen cum illo labitur, aut circumvolvitur. Ita æternitas præscribit modum, fluxum, ac terminum omni tempori, nec tamen venit, vel abit cum illo, semper immutabilis. Non ergo peragitur in Deo hodiernus dies, quia nihil in ipso cum die mutatur aut transit, & tamen peragitur in illo, quia in mente divina sunt omnia, etiam transitoria, tanquam in suo exemplari expressa, dimensa, & definita.

V S V S.

1. Cognitio sui & Dei hinc juvatur. Homo aliquando non fuit, Deus ab æterno fuit. Homo omnia à Deo accepit, Deus nihil ab illo. Homo mutabilis transit cum tempore, Deus immutabilis & æternus est. Se ergo despiciat, Deum æstimet.
2. Gratitude incitatur, ut pro beneficiis creationis, & infantia, quæ nescientes, nec intelligentes accepimus, jam scientes & intelligentes gratias tanto benefactori referamus.

C A P. VII.

Infantiam quoque obnoxiam inordinatis affectibus, eamque vitæ vix annumerandam esse.

1. **E**Xaudi Deus: Væ peccatis hominum. Et homo dicit hæc, & misereris ejus: quoniam tu fecisti eum, & peccatum non fecisti in eo. Quis mihi commemorat a peccatum infantiaæ meæ? Quoniam nemo mundus à peccato coram te, nec infans, cujus est unius diei vita super terram. Quis mihi commemorat? An quilibet tantillus nunc parvulus, in quo video, quod non memini de me? Quid ergo tunc peccabam? An quia uberibus inhiabam plorans? Nam si nunc faciam, non quidem uberibus, sed escæ congruenti annis meis ita inhians, deridebor atque reprehendar justissime. Tunc ergo reprehendenda faciebam: sed quia reprehendentem intelligere non poteram, nec mos reprehendi me, nec ratio sinebat. Nam extirpamus & ejicimus ista crescentes. Nec vidi quemquam scientem, cum aliquid purgat, bona projicere. An pro tempore etiam illa bona erant, flendo petere, etiam quod noxie daretur: indignari acriter non subjectis hominibus liberis, & majoribus, hisque à quibus genitus est: multisque præterea prudentioribus, non ad nutum voluntatis obtemperantibus, feriendo nocere niti, quantum potest, quia non obeditur imperiis, quibus perniciose obediretur? Ita imbecillitas membrorum infantilium innocens

cens est, non animus infantium. Vidi ego, & expertus sum zelantem parvulum, nondum loquebatur, & intuebatur pallidus amaro aspectu collactaneum suum.

2. Quis hoc ignorat? Expiare se dicunt ista matres atque nutrices, nescio quibus remediis. Nisi vero & ista innocentia est, in fonte lactis ubertim manante atque abundante, opis egentissimum, & illo adhuc uno alimento vitam ducentem, consortem non pati. Sed blande tolerantur hæc, non quia nulla vel parva, sed quia ætatis accessu peritura sunt. Quod licet probes, tamen ferri æquo animo eadem ipsa non possunt, quando in aliquo annosiore deprehenduntur. Tu itaque Domine Deus meus, qui dedisti vitam infanti, & corpus (quod ita ut videmus, instruxisti sensibus, compegisti membris, figura decorasti, proque ejus universitate atque incolumitate, omnes conatus animantis insinuasti) jubes me laudare te in istis & confiteri tibi, & psallere nomini tuo Altissime. Quia Psal. 91. 14

Deus es omnipotens & bonus, etiam si sola ista fecisses: quæ nemo alius potest facere, nisi tu une, à quo est omnis modus, formosissime, qui formas omnia, & lege tua ordinas omnia.

3. Hanc ergo ætatem Domine, qua me vixisse non memini, de qua aliis credidi, & quam me egisse, ex aliis infantibus conjeci (quanquam ista multum fida conjectura sit) piget me annumerare huic vitæ meæ, qua vivo in hoc seculo. Quantum enim attinet ad oblivionis meæ tenebras, par illi est, qua vixi in matris utero. Quod si & Psal. 50. 7. in iniquitate conceptus sum, & in peccatis me mater mea in utero aluit,

aluit, ubi oro te Deus meus, ubi Domine ego servus tuus, ubi aut quando innocens fui? Sed ecce omitto illud tempus. Et quid mihi jam cum eo est, cujus nulla vestigia recolo?

N O T Æ.

a *Peccatum infantia mea, &c.*) Recenset S. D. inordinatos infantium motus, iræ præcipue & indignationis, eosque peccati nomine condemnat. Sed proprie peccata non esse, certum est ob defectum rationis & liberi arbitrii, quod nullum infantes habent, ut alibi docet S. D. Quare non magis peccant, quam dormientes, cum inordinatum aliquid perpetrant. Neque S. D. aliter ejusmodi infantium actus peccata appellare censendus est, quam 1. quia sunt effectus peccati originalis, nam in statu innocentia nec in infantibus, nec in adultis dormientibus ejusmodi motus indecentes futuros verisimile putat Suar. hoc modo concupiscentia sæpe appellatur peccatum, effectus nomine causæ. 2. Quia hi motus sunt semina peccatorum, si accedente usu rationis non cohibeantur. Vnde subdit S. D. *nos extirpare & ejicere ista crescentes*, resecando, quod superfluum & vitiosum est, retinendo quod rationi congruum, nempe passiones animi moderatas, ad virtutis & vitæ usum aptas. Et sane verum est: *neminem scientem, cum aliquid purgat, bona projicere.* Vnde errarunt Stoicî, qui passiones non moderandas tantum, sed radicitus evellendas putabant.

V S V S.

1. Gratias agere Deo hinc decet, quod infantilibus miseris nos supervivere voluerit, & agnoscere ac laudare Dominum, qui tanta beneficia dedit nescientibus.
2. Quandoquidem oblivio & ignorantia infantiles annos absorpsit, adhæc media fere vitæ pars etiamnum somno absimitur, vel hinc accendi nos par est, ad Fervorem in divino obsequio, ut compensemus geminato studio hanc dimidiæ vitæ jacturam, cujus singula momenta Deo innumeris nominibus debemus.

CAP.

Serm. 8
de verb.
Apost.

1. 7 de
opere 6
dierum, c.
8. n. 24.

CAP. VIII.

*Quomodo ingressus pueritiam desiderio pate-
faciendi sensa cordis, loqui didicerit ex ob-
servatione loquentium.*

1. **N**onne a ab infantia huc pergens, veni in pueritiam, vel potius ipsa in me venit, & successit infantia? Nec discessit illa, quo enim abiit? & tamen jam non erat. Non enim eram infans, qui non farer, sed jam puer loquens eram. Et memini hoc, & unde loqui didicerim, post adverti. Non enim docebant me majores homines, praebentes mihi verba certo aliquo ordine doctrinae, sicut paulo post literas. Sed ego ipse mente, quam dedisti mihi Deus meus, cum gemitibus & vocibus variis, & variis membrorum motibus, edere vellem sensa cordis mei, ut voluntati pareretur: nec valerem, quae volebam omnia: nec quibus volebam omnibus: prensabam memoria, cum ipsi appellabant rem aliquam, & cum secundum eam vocem corpus ad aliquid movebant, videbam, & tenebam hoc ab eis vocari rem illam, quod sonabant, cum eam vellent ostendere.

2. Hoc autem eos velle, ex motu corporis aperiebatur, b tanquam verbis naturalibus omnium gentium, quae fiunt vultu & nutu oculorum, ceterorumque membrorum actu, & sonitu vocis indicante affectionem animi in petendis, habendis, rejiciendis, faciendisve rebus. Ita verba in variis sententiis locis suis posita, & crebro audita,

audita, quarum rerum signa essent, paulatim colligebam, measque jam voluntates c edomito in eis signis ore, per hæc enunciabam. Sic cum his, inter quos eram, voluntatum enunciandarum signa communicavi, & vitæ humanæ procellosam societatem alius ingressus sum, pendens ex parentum autoritate, nutuque majorum hominum.

N O T Æ.

- l. ii. orig. a e. 2. *Ab Infantia*) Sex gradus ætatis sunt teste Isidoro. 1. est Infantia dicta à non fando, finitur anno septimo. 2. Pueritia, quasi ætas pura, absolvitur anno decimo quarto. 3. Adolescentia ad gignendum adulta, porrigitur usque ad annum vigesimum octavum. 4. Juventus omnium ætatum firmissima & juvando se ac alios idonea, clauditur anno quinquagesimo. 5. Gravitas, sive ætas senioris, media inter juventutem & senectutem, quam Græci *πρωσβύτην* vocant, anno septuagesimo terminatur. 6. Senectus terminum mortem habet, incerto annorum numero.
- b *Tanquam verbis naturalibus*) ita adnutus capitis assensum, abnutus dissensum, frons contractio tristitiam & iram, exporrecta lætitiã & benevolentiam, gemitus dolorem, risus hilaritatem significat. Ex his signis quid velint majores, colligunt infantes.
- c *Edomito in eis signis ore*) id est superata balbutie lallantis & offensantis linguæ, quæ initio ægre verba format, & instar indomiti equi conatui loquentis resistit.

V S V S.

1. Admiratio divinæ Sapientiæ merito nascitur, ex tam mirabili nativæ linguæ magisterio, dum infans per instinctum ab autore naturæ insitum, loqui addiscit, nullo alio Magistro, nisi Deo, ut clare explicat S. D.
2. Rectus linguæ usus diligenter curandus, ut nihil contra ejus honorem & voluntatem loquamur, qui *linguas nostras in Infantia facit disertas*. Persolvamus hoc Minerval optimo Magistro, qui

Sap. 10.
veif. 21.

qui sine labore, parvo tempore nos loqui docuit, nec male utamur tanto ejus beneficio & artificio.

CAP. IX.

Quanto affectu Deum, quem nosse cœperat, rogaverit, ne in Scholis vapularet: & quomodo majores riserint plagas ipsius.

I. **D**EUS Deus meus, quas ibi miseras expertus sum, & ludificationes, quandoquidem recte vivere mihi puero id proponebatur, obtemperare monentibus: ut in hoc seculo florere, & excellere linguosis artibus, ad honorem hominum, & falsas divitias famulantibus. Inde ad scholam datus sum, ut discerem literas, in quibus, quid utilitatis esset, ignorabam miser: & tamen, si segnis in discendo essem, vapulabam. Laudabatur enim hoc à majoribus. Et multi ante nos vitam istam agentes, præstruxerant ærumnosas vias: per quas transire cogebamur, multiplicato labore & dolore filiis Adam.

2. Invenimus autem Domine homines rogantes te, & didicimus ab eis, sentientes te, ut poteramus, esse magnum aliquem; qui posses etiam, non apparens sensibus nostris, exaudire nos, & subvenire nobis. Nam puer cœpi rogare te, auxilium & refugium meum, & in tuam invocationem, rumpebam nodos linguæ meæ: & rogabam te parvus non parvo affectu ne in schola vapularem. Et cum me non exaudiebas, quod non Psal. 21. 3. erat ad insipientiam mihi, ridebantur à majoribus hominibus, atque ab ipsis parentibus, qui

qui mihi accidere mali nihil volebant, plagæ meæ, magnum tunc & grave malum meum. Est ne quisquam Domine tam magnus animus, prægrandi affectu tibi cohærens? est ne inquam quisquam (facit enim hoc quædam etiam stoliditas) est ergo, qui tibi pie cohærendo, ita sit affectus granditer: ut equuleos, & ungulas atque hujusmodi varia tormenta, pro quibus effugiendis, tibi per universas terras, cum timore magno supplicatur, ita parvi æstimet: irridens eos, qui hæc acerbissime formidant, quemadmodum parentes nostri ridebant tormenta, quibus pueri à magistris affligebamur? Non enim aut minus ea metuebamus, aut minus te de his evadendis deprecabamur, & peccabamus tamen minus scribendo, aut legendo, aut cogitando de literis, quam exigebatur à nobis.

3. Non enim deerat Domine memoria vel ingenium, quæ nos habere voluisti pro illa ætate fatis, sed delectabat nos ludere, & vindicabatur in nos ab eis, qui talia utique agebant. Sed majorum nugæ, negocia vocantur: puerorum autem talia cum sint, puniuntur à majoribus: & nemo miseratur pueros vel illos, vel utrosque. Nisi vero approbet quisquam bonus rerum arbiter vapulasse me, quia ludebam pila puer: & eo ludo impediabar, quo minus celeriter discerem literas, quibus major deformius luderem. Haud aliud faciebat idem ipse, à quo vapulabam, qui si in aliqua quæstiuncula à conditore suo victus esset, magis bile atque invidia torquebatur, quam ego, cum in certamine pilæ à collusore meo superabar.

N O.

NOTÆ.

- a *Ærumnosas viros*) discendi artes; labor enim Studiorum puerilium & molestia tanta est, ut vix quisquam eam subiret, si puerilis stultitia mala sua æstimare posset, & lascivientis ætatis vigor ea non superaret.
- b *Quædam etiam stoliditas*) stulti sæpe in suis alienisque malis rident, dum sapientes illacrymantur, quia nimirum malivim non penetrant. Si quis tamen prægrandi affectu Deum amet, is ridere potest cernens Martyrum supplicia, & justorum tribulationes, gaudendo de ipsorum victoria, & Dei gloria.
- c *Majorum nugæ negotia*) Omnia mortalia negotia, quantumvis magna esse putentur, nisi fiant bonæ fine, & juxta legem Dei, nugæ sunt, & mera crepundia.

V S V S.

1. Discant parentes & qui juventutem curant, mature pueris Dei notitiam instillare, ejus magnitudinem, justitiam, benignitatem facili modo declarando, percipi enim hæc à teneris animis suo exemplo hic S. D. ostendit.
2. Elucescit hinc vere *sensum & cogitationem humani cordis in malum prona esse ab adolescentia sua*, abhorrent enim pueri ab iis quæ vitæ recte agendæ sunt necessaria, eaque oderunt, quæ adulti dolerunt se non amasse, ut bonas literas, contra inlusum, otium, aliaque virtutis impedimenta, toto pondere, ut lapis deorsum, feruntur. Gen. 8.21.

CAP. X.

Se peccasse negligendo amore ludendi utiles literas, contra voluntatem majorum, et si inordinatam.

1. **E**T tamen peccabam Domine Deus, ordinator & creator omnium rerum naturalium, a peccatorum autem tantum non

non ordinator. Domine Deus meus, peccabam faciendo contra præcepta parentum, & magistrorum illorum. Poteram enim postea bene uti literis, quas volebant, ut discerem, quocumque animo illi mei. Non enim meliora eligens eram inobediens, sed amore ludendi, amans in certaminibus superbas victorias, & scälpi aures meas falsis fabelis; quo prurirent ardentius, eadem curiositate magis magisque per oculos periculosa *b* micante in spectacula, ludosque majorum; quos tamen qui edunt, ea dignitate præditi excellunt, ut hoc pene omnes optent parvulis suis; quos tamen cædi libenter patiuntur, si spectaculis talibus impediantur à studio, quo eos ad talia edenda cupiunt pervenire. Vide ista Domine misericorditer, & libera nos jam invocantes te: libera etiam eos, qui nondum te invocant, ut invocent te, & liberes eos.

N O T Æ.

- a* *Peccatorum autem tantum non ordinator*) non ordinat Deus peccata ea intendendo vel jubendo, ordinat tamen permittendo ut à nobis male fiat, de quo ipse novit bene facere.
- b* *Micante in spectacula ludosque majorum*) intelligit ludos Circenses & gladiatorios, Romæ & in provinciis tum frequentes, ad quorum vesanum amorem præparabatur animus puerorum, ipsa ludorum puerilium immoderatione. Dicitur autem curiositas micare per oculos in spectacula, dum acri scintillantique obtutu, desiderium spectandi prodit.

V S V S.

- x.* Studeant parentes rectæ intentioni, in filiis ad studia applicandis, nec eos destinent ad honores, divitias & seculi florem, quod parentes suos spectasse hoc & priori cap. significat Aug. Sed

Sed potius filiorum animos divinæ voluntati præparent, ut evadant in viros probos, & utiles eo in statu, ad quem eos Deus vocaverit: non in quem parentum libido detruserit.

2. Tum parentes, tum Magistri ac Præceptores, si juventutem salubriter educare volunt, ita eos in minoribus nugis, & nondum magnis peccatis coerceant, ne ipsi majores nugas ament, & in gravibus peccatis hæreant, cædentes pueros ob nimium lusum pilæ, ipsimet ob lusum libidinis, avaritiæ, superbiæ, gulæ inferni incendiis digni. Eo ipso sæpe miserabiliores, quod filios ac discipulos per studia optent ad eandem vitæ licentiam perveniri, ut hoc & priori capit. queritur S. D.

CAP. XI.

Graviter agrotans, baptismum petit, sed convalescens eundem differt liberioris vitæ causâ.

I. **A**vdieram enim ego adhuc puer, de vita æterna nobis promissa, per humilitatem filii tui Domini Dei nostri, descendenti ad superbiam nostram. Et signabar jam signo Crucis ejus, & condiebar ejus sale, jam inde ab utero matris meæ quæ multum speravit in te. Vidisti Domine, cum adhuc puer essem, & quodam die pressus stomachi dolore, repente æstuarem pene moriturus, vidisti Deus meus, quoniam custos meus jam eras, quo motu animi, & qua fide, baptismum Christi tui, Dei & Domini mei, flagitavi à pietate matris meæ, & matris omnium nostrum Ecclesiæ tuæ. Et conturbata mater carnis meæ (quoniam & sempiternam salutem meam carius parturiebat, corde

de casto in fide tua) jam curaret festinabunda, ut sacramentis salutaribus initiarer & abluerer, te Domine Iesu confitens in remissionem peccatorum, nisi statim recreatus essem. Dilata est itaque mundatio mea, quasi necesse esset ut adhuc sordidarer, si viverem; quia videlicet post lavacrum illud, major & periculosior in sordibus delictorum reatus foret.

2. Ita jam credebam, & illa, & omnis domus, nisi pater solus, qui tamen non evicit in me jus maternæ pietatis, quo minus in Christum crederem: sicut ille nondum crediderat. Nam illa satagebat, ut tu mihi pater esses Deus meus, potius quam ille: & in hoc adjuvabas eam, ut superaret virum, cui melior serviebat, quia & in hoc tibi, utique id iubenti, serviebat. Rogo te Deus meus, vellem scire, si tu etiam velles, quo consilio dilatus sum, ne tunc baptizarer. Vtrum bono meo mihi, quasi laxata sint lora peccandi, an non laxata sint? Vnde ergo etiam nunc de aliis atque aliis sonat undique in auribus nostris: Sine illum, faciat quod vult, nondum enim baptizatus est, & tamen in salutem corporis non dicimus: sine, vulneretur amplius, nondum enim sanatus est? Quanto ergo melius, & cito sanarer, & id ageretur mecum, meorum meaque diligentia, ut recepta salus animæ meæ, tuta esset tutela tua, qui dedisses eam! Melius vero. Sed quot & quanti fluctus impendere tentationum post pueritiam videbantur, noverat eos jam illa mater: *a* & tibi tam eos unde postea formarer, quam ipsam jam effigiem, committere volebat.

NOTÆ.

1. *Et tibi tam eos &c.*) locus obscurus, & forte mendosus. Ego hunc sensum eruo. Mater tibi Domine tam eos fluctus tentationum, quos impendere mihi noverat, unde (sive per quos) postea formarer, (sive erudirer) ad veram fidem & virtutem, commendabat, quam ipsam jam effigiem animæ meę, qualem fore prævidebat in fide Catholica.

V S V S.

1. Catholici ex hoc cap. colligunt antiquitatem signi S. Crucis, cujus usum à pia matre sua Augustinus jam tum puerulus erat edoctus. Item usum salis benedicti, qui dabatur Catechumenis, teste Isidoro, de hoc enim loqui S. D. mihi certum est, quia conjungit saltem cum signo Crucis, quod non est dubium proprie sumi; accessit Augustinum fuisse vere Catechumenum, ut patet. I. 2. de offi-
fic. Ecclesie
c. 29.
2. Habent matres in S. Monica illustre exemplum Christianè filios instituendi, si patres officium negligant.
3. Discamus à S. Monica servire quibusvis superioribus, etsi minus bonis, quia & in hoc utique Deo id jubenti inservimus.
4. Ponit S. D. ob oculos eorum insaniam, qui in juventute, antequam conjugio, vel Sacerdotio initiati sunt, se in omnem scelerum licentiam effundunt, ejusque patronos habent, dicentes: *sine illum, faciat quod vult, nondum enim vir, nondum maritus, aut Sacerdos, aut Religiosus est: sine despumet fervorem atatis.* Et tamen vulnerato non dicimus: *sine vulneretur amplius,* ut sapienter ait S. D. Accedit plerumque ejusmodi juvenes justo Dei judicio, ad statum honestum non pervenire, sed prius mori, aut infames fieri. Deniq; cum homo, licet virtutis studiosus, in Sacerdotio maxime, imo & Religione, habeat quod agat in tot tentationibus, periculis & occasionibus, nonne insanum est vitiosos habitus augere, auxilia gratiæ divinæ minuere, materiam tentationum quasi studio quærere: ut in statu destinato misere aut impie vivere prope debeas, aut perseverare non possis?

C A P. XII.

*Ad literas se coactum bono suo, etsi non sine
justa poena sua agnoscit.*

I. **I**N ipsa tamen pueritia (de qua mihi minus, quam de adolescentia metuebatur) non amabam literas, & me in ea urgeri oderam, & urgebar tamen, & bene mihi fiebat, nec faciebam ego bene: non enim discerem, nisi cogerer. ^a Nemo enim invitus bene facit, etiam si bonum est, quod facit. Nec qui me urgebant, bene faciebant: sed bene mihi fiebat abs te Deus meus. Illi enim non intuebantur, quò referrem, qui me discere cogebant, præterquam ad satiandas infatigabiles cupiditate copiosæ inopiæ, & ignominiosæ gloriæ.

Matth. 10.
30.

2. Tu vero, cui numerati sunt capilli capiti nostri, errore omnium, qui mihi instabant, ut discerem, utebaris ad utilitatem meam meo autem, qui discere volebam, utebaris ad poenam meam: qua plecti non eram indignus tantillus puer, & tantus peccator. Ita de non benefacientibus, tu bene faciebas mihi; & de peccante meipso, juste retribuebas mihi. Iussisti enim, & sic est: ut poena sua sibi sit omnis inordinatus animus.

N O T Æ.

^a Nemo enim invitus bene facit, etsi bonum est, quod facit) verum hoc est de eo, qui simpliciter est invitus, ita ut deliberate habeat voluntatem non faciendi bonum, nisi cogeretur. Cui enim vel indeliberato motu voluntatis, vel tantum secundum partem sensitivam displicet bonum

ad quod cogitur, is male non facit. Ita Susanna etsi motu mortis fluctuaret carne, mente tamen firmiter & sancte conclusit: *Melius esse sibi absque opere incidere in manus hominum, quam peccare in conspectu Domini.* Immo raro quis tam perfectus est, ut in actibus virtutum difficilioribus non sit invitus secundum quid, nec propter luctam carnis & spiritus, motum operi suo contrarium sentiat.

Vasque
1. 2. d.
27. c. 1.
n. 6.
Daniel.
12. 23.

V S V S.

1. Quisque agat Deo gratias, quod etsi invitus à parentibus & magistris compulsus sit ad discendas bonas literas, quarum fructum adulti experimur, adolescentes non intelligimus, & sæpe tanto minus, quanto magis non ex errore malæ intentionis, sed studio divinæ gloriæ ad bona nostrum compellimur.
2. Studium mortificationis merito in nobis accendi debet, hoc certissimo S. D. principio. *Iussisti Domine, & ita est, ut pœna sua sibi sit omnis inordinatus animus.* Qui affectibus pravis obsequitur, tum ipsa illorum vehementia ac inordinatione, tum consequente conscientia remorsu torquetur; qua pœna justus Deus peccantes merito in hac vita punit, quia ordinatæ caritatis, & virtutis ac bonæ conscientia gaudium spernunt.

CAP. XIII.

Accusat inordinatum poëticorum figmentorum amorem, utiliorumque artium neglectum.

1. **Q**uid autem erat causæ, cur græcas literas oderam, quibus puerulus imbuabar, ne nunc quidem mihi satis exploratum est. Adamaveram enim latinas, non quas primi magistri, sed quas docent, qui Grammatici vocantur. Nam illas primas, ubi legere & scribere & numerare discitur,

Psal. 77.
39.

non minus onerosas poenalesque habebam quam omnes græcas. Vnde tamen & hoc nisi de peccato & vanitate vitæ? *quia careram, a & spiritus ambulans & non revertens.* Nam utique meliores, quia certiores erant prima illæ literæ (quibus fiebat in me, & factum est, & habeo illud: ut & legam, si quod scriptum invenio: & scribam ipse, si quid verilo) quam illæ, quibus tenere cogebam Æne nescio cuius errores, oblitus errorum meorum; & plorare Didonem mortuam, qui se occidit ob amorem; cum interea meipsum in his à te morientem, Deus vita meo ficcis oculis ferrem miserimus. Quid enim miserius misero, non miserante seipsum & flente Didonis mortem, quæ fiebat amando Æneam: non flente autem mortem suam, quæ fiebat non amando te?

Psal. 34.
21.
Iac. 4. 4.Virgil.
Æneid. 6.

2. Deus limen cordis mei, & *b* panis introitus animæ meæ; & *c* virtus maritans mentem meam & sinum cogitationis meæ, non te amabam; & *d* fornicabar abs te; & fornicanti sonabat undique, *euge, euge.* *Amicitia enim hujus mundi,* fornicatio est abs te. *Euge, euge* dicitur, ut pudeat, si non ita homo sit. Et hæc non flebam, sed flebam Didonem *extinctam, ferroque extrema secutam,* sequens ipse se extrema condita tua, relicto te; & terram iens in terram; & si prohiberer ea legere, dolerem, quia non legerem, quod dolerem. Talis dementia, honestiores & uberioris literæ putabantur, quam illæ quibus legere & scribere didici.

3. Sed nunc in animam meam Deus meus clamet, & veritas tua dicat mihi: non est ita, non est ita, melior est prorsus do

Stria

Strina illa prior. Nam ecce paratior sum
oblivisci errores Æneæ, atque omnia ejus-
modi, quam scribere & legere. At enim
e vela pendent liminibus grammaticarum
scholarum; sed non illa magis honorem se-
creti, quam tegumentum erroris signifi-
cant. Non clament adversum me, quos jam
non timeo, dum confiteor tibi, quæ vult
anima mea, Deus meus: & acquiesco in re-
prehensione malarum viarum mearum, ut
diligam bonas vias tuas. Non clament ad-
versum me venditores grammaticæ, vel em-
ptores; quia si proponam eis interrogans,
utrum verum sit, quod Æneam aliquando
Carthaginem venisse Poëta dicit? indoctio-
res se nescire respondebunt, doctiores au-
tem etiam negabunt verum esse.

4. At si quæram, quibus literis scribatur
Æneæ nomen, omnes mihi, qui hæc didi-
cerunt, verum respondebunt: secundum
id pactum & placitum, quo inter se homi-
nes ista signa firmarunt. Item, si quæram,
quid horum majore vitæ hujus incommo-
do quisque obliviscatur, legere & scribe-
re, an poëtica illa figmenta? quis non vi-
deat, quid responsurus sit, qui non est pe-
nitus oblitus sui? Peccabam ergo puer, cum
illa inania istis utilioribus amore præpone-
bam; vel potius ista oderam, illa amabam.
Iam vero unum & unum duo, duo & duo
quatuor, odiosa cantio mihi erat; & dulcis-
simum spectaculum vanitatis, equus ligneus
plenus armatis; & Troiæ incendium, atque
ipsius umbra Creïssæ.

Virgil. 2.
Æneid.

N O T Æ.

- a *Spiritus ambulans, & non revertens*) id est vitam habens mortalem, quæ continuo progreditur à pueritia ad juventutem, & non revertitur ad pueritiam, progreditur à juventute ad senectutem, & non revertitur ad juventutem; sed brevi compendio tendit ad mortem, à qua non revertitur ad vitam.
- b *Panis oris intus anima mea*) cibus animæ Deus est cognitus & amatus, os animæ consideratio & meditatio, per quam divinas illustrationes recipimus.
- c *Virtus maritans mentem meam*) fœcundat Deum animam humanam, ei se per gratiam instans sponsi copulando, unde sequuntur virtutis partus.
- d *Fornicabar abs te*) id est deserto amore tuo quæ es sponsus unicus animæ meæ, adhæsi per inordinatum affectum creaturis, velut meretricibus. S. Iac. cap. 4. v. 4. ait, *amicitiam hujus mundi inimicam esse Dei*. S. Augustinus vero appellat *fornicationem*, nam ideo amicitia mundi est inimica Dei, quia est illicita conversio ad amorem creaturarum, deserto amore creatoris, adeoque spiritalis fornicatio. Vnde S. Iacobus amicos mundi vocat *adulteros*.
- e *Vela pendent liminibus*) ornatus credo gratiæ & secreti, ut ipse S. D. significat, ad excludendos prætereuntium & curiosorum oculos, fortè etiam quietis, ad arcendos magis clamores & strepitus.

V S V S.

1. Iterum ob oculos ponitur nostræ naturæ corruptio, quæ desertis utilioribus, ad minus utilia rapitur. Ita S. D. ad fabulas promptior erat, quam literas magis necessarias, & Arithmeticam, quam designat per illa verba: *unum & unum, duo & duo odiosa cunctio mihi erat.*
2. Fabulis non esse multum operæ impendendum insinuat S. D. sufficit tantum scire, quantum opus est ad autores meliores intelligendos. Multum in iis tritari, & nugis gentilium poetarum libros, versus, conciones, colloquia, scholæ

implere, est tempus male perdere, & meliora negligere.

3. Tum hoc tum aliis locis egregie ostendit S. D. quomodo ex profanis literis spirituales fructus colligere possimus. Quam salubriter ab erroribus Æneæ transit ad errores suos, à morte Didonis ad mortem animæ suæ, & inordinatum creaturarum amorem! quam egregie l. 5. de civitate Dei c. 18 ex historiis illustrium Romanorum Christianos adhortatur ad fugam jactantiæ? Discant hinc Magistri similia sibi & discipulis suis ex profanis studiis decerpere, eosque ad eadem suâ sponte cogitanda assuefacere, sic ipsi utilius docebunt, & discipuli rectius discent.

CAP. XIV.

Græcos Poetas se aversatam ob linguæ peregrinæ difficultatem.

1. **C**Ur ergo græcam etiam Grammaticam oderam talia cantantem? Nam & Homerus peritus texere tales fabellas, & dulcissime vanus est: mihi tamen amarus erat puero. Credo etiam græcis pueris Virgilius sit, cum eum sic discere coguntur, ut ego illum; videlicet difficulter. Difficultas omnino ediscendæ peregrinæ linguæ, quasi felle aspergebat omnes suavitates græcas fabulosarum narrationum. Nulla enim verba illa noveram: & sævis terroribus ac pœnis, ut nossem, instabatur mihi vehementer. Nam & latina aliquando (infans utique) nulla noveram; & tamen advertendo didici, sine ullo metu atque cruciatu, inter etiam blandimenta nutricum, & joca arriudentium, & lætities alludentium.

2. Didici vero illa sine pœnali onere urgentium, cum me urgeret cor meum ad pa-

rienda concepta sua: quæ non possem, nisi aliqua verba didicissem, non à docentibus, sed à loquentibus: in quorum, & ego auribus parturiebam, quicquid sentiebam. Hinc satis elucet, majorem habere vim ad discenda ista liberam curiositatem, quam meticulousam necessitatem. Sed illius fluxum hæc restringit legibus tuis Deus; legibus tuis à magistrorum ferulis usque ad tentationes martyrum; valentibus legibus tuis miscere salubres amaritudines, revocantes nos ad te à jocunditate pestifera, qua recessimus à te.

V S V S.

Necessitatem legum pulchre colligit, ex fluxu humanæ instabilitatis, quæ nec constanter, nec fortiter fertur in honestum & utile. Ideo divina providentia leges instituit, quibus non solum pueri metu ferulæ, sed adulti quoque aliarum pœnarum timore, omnes autem terrore gehennæ in officio contineamur.

C A P. XV.

*Orat, ut quidquid utile puer didicit,
Deo seruiat.*

1. **E**Xaudi Domine deprecationem meam, ne deficiat anima mea sub disciplina tua; neq; deficiam in confitendo tibi miserationes tuas, quibus eruisti me ab omnibus viis meis pessimis: ut dulcescas mihi super omnes seductiones, quas sequebar, & amem te validissime, & amplexer manum tuam totis præcordiis meis, ut eruas me ab omni tentatione usque in finem.

2. Ecce enim tu domine rex meus, tibi seruiat, quicquid utile puer didici, tibi seruiat,

viat, quod loquor, & scribo, & lego, & numero. Quoniam, cum vana discerem, tu disciplinam dabas mihi: & in eis vanis, peccata delectationum mearum dimisisti mihi. Didici enim in eis multa verba utilia, sed & quæ in rebus non vanis, disci possunt, & ea via tuta est, in qua pueri ambularent.

V S V S.

Vtilis precatio ad postulandam perseverantiam, & divinæ gloriæ offerendum profectum in studiis, quem pueri fecimus.

CAP. XVI.

Detestandam esse consuetudinem discendi Latinitatem ex lascivis Poetis, ad libidinem incitantibus Deorum magisterio.

i. **S**ed væ tibi flumē moris humani. Quis resistet tibi? Quamdiu non ficcaberis? Quousque volves Evæ filios in mare magnum & formidolosum, quod vix transeunt, a qui lignum conscenderint? Nonne ego in te legi, & tonantem Iovem, & adulterantem? & utiq; non posset hæc duo, sed actum est, ut haberet auctoritatem ad imitandum verum adulterium, lenocinante falso tonitruo. Quis autem b penulatorum magistrorum audit aure sobria, c ex eodem pulvere hominem clamantem & dicentem: *fingebat hæc Homerus: & humana ad deos transferebat, d divina malle ad nos.* Sed verius dicitur, quod fingebat hæc quidem ille, sed hominibus flagitiosis divina tribuendo, ne flagitia putarentur: & ut quisquis ea fecisset, non homines perditos, sed cælestes deos videretur imitatus.

Cicero l.
1. Tuscul.
99.

2. Et tamen ô flumen tartareum ! jactantur in te filii hominum cum mercedibus, ut hæc discant : & magna res agitur cum hoc agitur publice in foro , in conspectu legum & supra mercedem salaria decernentium. Et saxa tua percutis & sonas, dicens: hinc verba discuntur, hinc acquiritur eloquentia, rebus persuadendis sententiisque explicandis maxime necessaria. Ita vero non cognosceremus verba hæc : *imbrem aureum*, & *gremium*, & *fucum*, & *templa cali*, & alia verba, quæ in eo loco scripta sunt, nisi Terentius induceret nequam adolescentem, proponentem sibi Iovem ad exemplum stupri : dum *spectat tabulam quandam pictam* in pariete, ubi inerat *pictura hæc* : Iovem quo pacto Danaæ misisse ajunt in *gremium quondam imbrem aureum*, *fucum factum mulieri*? Et vide, quemadmodum se concitat ad libidinem, quasi cælesti magisterio ! *At, quem Deum?* inquit, *Qui templa cali summa, sonitu concutit. Ego homuncio id non facerem? Ego verò ita illud feci, ac libens.*

2. Non omnino per hanc turpitudinem verba ista commodius discuntur, sed per hæc verba turpitudinis ista confidentius perpetratur. Non accuso verba quasi vasa electa atque preciosa : sed vinum erroris, quod in eis nobis propinatur ab ebris doctoribus, & nisi biberemus, cædebamur: nec appellare ad aliquem judicem sobrium licebat. Et tamen ego, Deus meus, in cujus conspectu jam segura est recordatio mea, libenter hæc didici, & eis delectabar miser, & ob hoc bonæ spei puer appellabar.

In Evan-
cho.
Act. 3.
S. 5.

NOTÆ.

- a *Qui lignum conscenderint*) navem intelligit, sic Sap. 15. v. 4. Arca Noë, & c. 14. v. 1. & 3. quælibet navis dicitur lignum. Est autem metaphora quasi dicas flumen consuetudinis perversæ vix superare eos, qui velut conscensa nave effugere nituntur.
- b *Penulatum Magistorum*) id est, palliatorum; est enim penula vestis, quæ tunicæ injicitur adversus frigoris & tempestatis vim. Eâ ætate S. Augustini utebantur Professores Grammaticæ.
- c *Ex eodem pulvere*) eadem arena vanitatis, superbiæ, idololatriæ, in qua cum aliis volutabatur miser Cicero.
- d *Divina mallem ad nos*) quæ autem divina? ait idem Cicero, *vigere, sapere, invenire, meminisse.* Addo ego: sanctum, justum, misericordem, perfectum esse, hæc plane divina sunt, quæ Christus ad nos transtulit, *Estote ergo misericordes, sicut Pater vester misericors est. Estote ergo perfecti, sicut & pater vester celestis perfectus est.* Luc. 6. 36. Matth. 5. 48.
- e *Supra mercedem salaria*) sensus est, præter mercedem, sive Minerval, quod singuli Magistris privatim solvebant, decreta iisdem publice per leges annua stipendia; quæ forte ideo salaria dicuntur, quod ea percipientes inde se alant.
- f *Saxa tua percutis &c.*) pergit uti metaphora rapidi fluminis, sive torrentis, cui similis est consuetudo prava. Sicut autem flumen cum sono fertur per saxa, ita ingenti præconio extolluntur lascivi poetæ ob linguæ latinæ Magisterium.

V S V S.

1. Nulla magis suspecta esse debet excusatio salutis Studioso, quam ea quæ à consuetudine ducitur. Difficile est niti contra hunc torrentem, & unum solum facere aut non facere, quod plerique omnes faciunt aut non faciunt. Agnovit id S. D. consuetudine prælegendi pueris impuros Poëtas, quæ & ipse in mare mortuum putidæ libidinis devolutus est.
2. Valere merito debet autoritas tanti Doctoris, ad impuros poetas à juventute removendos. I. Quia non tam eleganter loqui, quam turpiter facere docent, I 1. **Experientia probat, multos**

qui Ovidium de amore, Apuleium, Petronium, aliosque færentes Veneris hircos prope devorant, vix tria verba latine lallare. III. Latinitas & amœnior eruditio ex puris autoribus hauriri potest affatim, priusquam ad lacunas & fimeta decurrere necesse sit. Etsi enim in lascivis poetis verba latina, velut vasa electa atque pretiosa in stercore, multæq; ingenii & eruditionis gemmæ lateant: nunquam tamen permiserim incauto juveni, ut cum periculo pudoris ista tangat. Evolvat prius Ciceronem, Cæsarem, Livium, Curtiū, Salustium, Florum, Æmiliū Probum, Virgiliū, Senecam, Statium, Claudianum, Ovidium, Martialem, Horatiū ab obscœnitate purgatos, & hos similesq; in succum suum redigat. Tum ubi maturior ætas, probatior virtus, uberioris doctrinæ necessitas periculi metum semoverint, Ægyptios illos lenones aggrediatur: & ex illis quoq; spolia colligat in complementum majoris eruditionis, ad Majorem Dei gloriam.

C A P. XVII.

In exercitio Scholastico Poëtas per paraphrasin reddendi studium vanæ laudis incusat.

I. **S**ine me Deus meus dicere aliquid, & de ingenio meo munere tuo: in quibus à me deliramentis atterebatur. Proponebatur enim mihi negocium animæ meæ fatis inquietum, præmio laudis, & dedecoris vel plagarum metu, ut dicerem verba Iunonis irascentis & dolentis: quod non posset

Virgil. l. 1. *Italia Teucrorum avertere regem,* quæ nunquam
 Æneid. Iunonē dixisse audieram. Sed figmentorum poëticorum vestigia errantes sequi cogebamur: & tale aliquid dicere solutis verbis, quale poëta dixisset versibus. Et ille dicebat laudabilius, in quo pro dignitate adumbratæ personæ, iræ ac doloris, similior affectus eminebat: verbis sententias congruentes vestientibus.

2. Vt

2. Ut quid mihi illud, ô vera vita mea, Deus meus? quid mihi recitanti acclamabitur, præ multis coætaneis & conlectoribus meis? Nonne ecce illa omnia fumus & ventus? Itane aliud non erat, ubi exerceretur ingeniũ & lingua mea? Laudes tuæ Domine, laudes tuæ per Scripturas tuas, suspenderent palmitem cordis mei: & nõ raperetur per inania nugarũ, turpis præda volatilibus. Non enim uno modo sacrificatur transgressoribus Angelis.

V S V S.

1. Quantumvis Honos alat artes, & optima sit in-
doles adolescentũ, qui laude ducuntur & gloria,
deflet tamẽ S. D. nimiũ in scholasticis exercitiis
laudis studiũ. Vti quidem debet Magister laudis
ac gloriæ stimulis ad pueriles animos incitandos;
ubi vero senserit illos vel per nebulã intelligere,
humana omnia fumum, & ventũ esse; assuefaciat
illos paulatim & hortetur, ut desiderium laudis
humanæ, vertant in studium gloriæ divinæ.
2. Non doluit S. D. se exercitiis scholasticis acuisse
ingenium; id deplorat se non in divinis laudibus
argumentis è Scriptura petitis exercitatũ fuisse.
Vtilia, jucunda, varia, ingeniosa peti possunt ex
Scripturis sanctis, actis Sanctorum, Patribus, &
universa re Christiana, ut gentilium deliramen-
tis profanisque argumentis vix sit necesse adoles-
centes exerceri. Certe solis fabulis, ethnicorum-
que factis & moribus, stylum ac ingenium eo-
rum occupare, consultum non est. Discant po-
tius ex profanis quidem Scriptoribus, non tamen
vana, sed Christiana loqui.

C A P. XVIII.

*Deplorat cecitatem humanam servantem
præcepta Grammaticorum, & violantem
leges divinas.*

1. **Q**uid autem mirum, quod in vanita-
tes ita ferebar, & à te Deus meus
B 7 ibam

ibam foras quando mihi imitandi proponerantur homines, qui aliqua facta sua nō mala si cum barbarismo aut solœcismo enunciarent, reprehensi confundebantur: si autē libidines suas integris & rite consequentibus verbis, copiose ornatēque narrarent, laudati gloriabantur? Vides hęc Domine,

Psal. 102. & taces *longanimis*, & *multum misericors*, & *verax*. Nunquid semper tacebis? Et nunc eruis

de hoc immanissimo profundo quærentem te animam, & sitientem delectationes tuas, *Psal. 26. 8.* & cujus cor dicit tibi: *Quæsiui vultum tuum, vultum tuum Domine requiram*. Nam longe à vultu tuo ieram, in affectu tenebroso.

Lucæ 15. 2. Non enim pedibus & spaciis locorum itur abs te, aut reditur ad te. Aut vero filius ille tuus minor, equos aut currus vel naves quæsiuit: aut avolavit penna visibili: aut moto poplite iter egit, ut in longinqua regione vivens, prodige dissiparet, quod dederas proficiscenti: dulcis pater, quia dederas: & egeno redeunti dulcior. In affectu ergo libidinoso, id enim est tenebroso, atque id est longe à vultu tuo. Vide Domine Deus, & patienter, ut vides, vide, quomodo diligenter observent filii hominum pacta literarum & syllabarum, accepta à prioribus locutoribus: & à te accepta æterna pacta perpetuæ salutis negligant! ut qui illa sonorum vetera placita teneat aut doceat, si contra disciplinam grammaticam, sine aspiratione primæ syllabæ *ominem* dixerit: magis displiceat hominibus, quam si contra tuæ præcepta hominem oderit, cum sit homo. Quasi vero quemlibet inimicum hominem perniciosius sentiat, quam ipsum odium, quo

quo in eum irritatur ; aut vastet quisquam persequendo alium gravius, quam cor suum vastat inimicando.

3. Et certe non est interior literarum scientia, quam scripta conscientia, *id se alteri non facere, quod nolit pati.* Quam tu secretus es, habitans in excelsis in silentio, Deus solus magnus ! lege infatigabili spargens pœnales cœcitates, super illicitas cupiditates ! Cum homo eloquentiæ famam quærit (adstans ante hominem iudicem, circumstante hominum multitudine, inimicum suum odio immanissimo infectans) vigilantissime cavet, ne per linguæ errorem dicat, *inter hominibus*, & ne per mentis furorem, hominem auferat ex hominibus, non cavet.

Tob. 4°
16.
Matth. 7°
12^a!

V S V S.

1. Adverte S. Augustinum duplex hîc perversiõis suæ initium afferre. I. Lectionem poëtarum turpium, qua delectatus & sensim à Venere inescatus est, de quo c. 16. II. exempla hominum vanorum, qui pluris faciebant scientiam, quam conscientiam, & magis formidabant solœcismû linguæ, quam vitæ. Sic enim paulatim relicto Deo patre optimo, cum filio prodigo abiit in regionem tenebrosam peccati: non pedibus, sed vitiosis affectibus. Attendant sibi adolescentes ab utroque malo, præsertim vero ab exemplis pravis, & vanis.
2. Iterum docet in studiis humanis cœlestia sapere, cum ex Studio cavendi errorem in sermone, incitat ad fugam peccati.
3. Alte imprimendum animo est illud principium: *quod Deus lege infatigabili spargit pœnales cœcitates suas per illicitas cupiditates, dum ob peccata aufert illustrationes suas, hominesque ad eum modum excæcat, quo sol noctu omnia obscurat, subducendo lumen suum dormientibus, qui eo digni non sunt. Ita Deus ob præcedentia peccata & temporem subducit bonas cogitationes, nec mentem*
illu.

l. 7. de per-
fect. div. à
c. 12. usq;
ad 16.

illustrat, uti prius. Hinc excæcatio in intellectu, & obduratio in voluntate, de qua pæna vitæ hujus maxima, V. Lessium. Ex quo illud nota Deum excæcare solum negative, subducendo lumen, Diabolum vero positive, judicium perversendo, & alliciendo.

CAP. XIX.

Se quoque magis timuisse barbarismum, quam peccatum, & innumerabilibus mendaciis, fraudibus, furtis puerilem innocentiam corrupisse.

1. **H**orum ego puer morum in limine jacebam miser: & hujus arenæ palæstra erat illa, ubi magis timebam barbarismum facere, quam cavebam, si facerem, non facientibus hæc invidere. Dico enim, & confiteor tibi Deus meus, in quibus laudabar ab eis, quibus placere, tunc mihi erat honeste vivere. Non enim videbam voraginem turpitudinis, in quam projectus eram ab oculis tuis. Nam in illis, jam quid me foedius fuit, ubi etiam talibus displicebam, fallendo innumerabilibus mendaciis & pædagogum, & magistros, & parentes: amore ludendi, studio spectandi nugatoria, & imitandi ludicra in quietudine?

2. Furta enim faciebam de cellario parentum, & de mensa; vel gula imperitante, vel ut haberem, quod darem pueris, ludum suum mihi, quo pariter utique delectabantur, tamen vendentibus. In quo etiam ludo fraudulentas victorias, ipse vana excellentiæ cupiditate victus, sæpe aucupabar. Quid

au-

autem tam nolebam pati, atque atrociter, si deprehenderem, arguebam, quam id quod aliis faciebam? Et si deprehensus arguerer, favire magis quam cedere libebat.

3. Istane est innocentia puerilis? Non est Domine, non est, oro te Deus meus. Nam hæc ipsa sunt, quæ à pædagogis & magistris, à nucibus, & pilulis, & passeribus, ad præfectos, & reges, aurum, prædia, mancipia: hæc ipsa omnino, quæ succedentibus majoribus ætatibus transeunt, sicuti ferulis majora supplicia succedunt. Humilitatis ergo signum in statura pueritiæ, rex noster probasti, cum aisti: *Talium est regnum cælorum.* Matth. 19.
14.

V S V S.

Agnoscant hic suum errorem illi, qui puerorum mendacia, fraudes, furta, aliaque delicta leviter putant; verissime enim dixit S. D. hæc vitia à pueris, eorumque nugis, ad præfectos, & reges, aurum, prædia, mancipia, addo regna & provincias transire. Hinc magna crimina & ingentia mala invadunt Respublicas, quia parva puerorum delicta non emendantur, sed una cum illis excrescere sinuntur.

C A P. XX.

Predicat dona natura ac beneficia sibi puero concessa, & pro iis gratias agit.

1. **S**ed tamen Domine, tibi excellentissimo atque optimo conditori & rectori universitatis, Deo nostro gratias, etiam si me puerum tantum esse voluisses. Eram enim & jam tunc, & vivebam; videbam, atque sentiebam; meamque incolumitatem, vestigium secretissimæ unitatis, ex qua eram,
curæ

curæ habebam; custodiebam interiore sensu integritatem sensuum meorum; inque ipsis parvis, parvarumque rerum cogitationibus, veritate delectabar, falli nolebam; memoria vigebam, locutione instruebar, amicitia mulcebar; fugiebam dolorem, abjectionem, ignorantiam. Quid in tali animante non mirabile atque laudabile?

2. At ista omnia Dei mei dona sunt, non mihi ego dedi hæc, & bona sunt, & hæc omnia ego. Bonus ergo est, qui fecit me, & ipse est bonum meum, & illi exulto bonis omnibus, quibus etiam puer eram. Hoc enim peccabam, quod non in ipso, sed in creaturis ejus, me atque cæteras voluptates, sublimitates, veritates quærebam: atque ita irruebam in dolores, confusiones, errores. Gratias tibi dulcedo mea, & honor meus, & fiducia mea, Deus meus. Gratias tibi de donis tuis, sed tu mihi ea serva. Ita enim servabis me, & augebuntur, & perficientur, quæ dedisti mihi, & ero ipse tecum, quia & ut sim, tu dedisti mihi.

V S V S.

Vtiliter hoc caput pro recordatione beneficiorum pueritiæ, & gratiarum actione subinde expendetur.

LIBER